

esse, quod ea Dominum majestatis, fratrem nostrum effecerit. Non potuit paucioribus verbis hoc tam ingens debitum amplificari. Quid enim majus, quid sublimius, quam vilem homuncionem atque vermiculum habere unigenitum Dei filium, qui omnia potestate infinita complectitur, non modo patrem, sed fratrem etiam, os nostrum & carnem nostram? Quam rem non solum immensæ Christi bonitati, sed magna etiam ex parte ejus gloriosæ genitrici debemus. Quin & illud piissimum sancti patris affectum erga Virginem augebat, quod novæ vitæ suæ initium & finem in quadam Virginis ecclesia, quæ sancta Maria de Portiuncula vocatur, habuisset. In ea enim evangelicæ vitæ institutum cœpit, ad eamque morti jam proximus se deportari mandavit; ut ibidem vivendi finem faceret, ubi, ejusdem Virginis ope adjutus, novæ vitæ initium sumpserat; eundemque locum in magno honore atque reverentia a fratribus suis haberi præcepit. De hujus igitur viri sanctissimi virtutibus hodie dicturi, caelestem opem, ejusdem sacratissimæ Virginis interventu, suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

Prius quam id, quod proposuimus, expedire incipiamus, evangelicæ lectio, quæ maxime cum beatissimi Francisci instituto cohæret, paucis explicanda est. In ea igitur amator hominum Dominus Jesus caelesti Patri gratias agit, quod evangelicæ doctrinæ mysteria, quæ aditum nobis ad sempiternam felicitatem patefaciunt, prætermisissis prudentibus & sapientibus sæculi, parvulis, hoc est, rudibus piscatoribus, voluerit manifestare; ut ipsi alios doctrina sibi divinitus tradita imbuentes, ejusdem felicitatis consortes efficierent. Cur autem hujusmodi operarios ad hoc tantum opus caelestis Pater elegerit, non aliam causam filius, quam ejus rectissimam voluntatem assignat, quæ certissima totius æquitatis & justitiæ regula & norma est. Ferunt, Pythagoræ discipulos tantam fidem præceptoris sui placitis habuisse, tantaque illum religione coluisse, ut quavis argumentatione firmior apud illos ejus auctoritas esset. Itaque usitatum apud illos argumentum erat: ipse dixit. Quanta vero fuerit apud homines Catonis Uticensis auctoritas, declarat

in-

insignis poëta, qui de civili inter Casarem & Pompejum bello scribens, sic de illo ait: (a)

..... *Quis justius induit arma,
Scire nefas: magno se judice
quisque tuctur:*

*Victrix causa Deis placuit,
sed victa Catoni.*

Si ergo tanta hominibus auctoritas tribuitur, quanta, quæso, immensæ illi sapientiæ & æquitati tribuenda est? Valeat ergo apud nos, fratres, in omni humanarum rerum inæqualitate hæc sola oratio: (b) *ita, pater, quoniam sic fuit placitum ante te.* Hac enim sola oratione inter tot calamitatum procellas se sanctus Job consolabatur, quum diceret: (c) *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.*

Subdit deinde Dominus: *omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo novit filium nisi pater; nec patrem quis novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare.* Sunt inter fideles multi, qui afflictari solent, quum salutem suam non tam in se, quam in divina dispensatione, sitam esse audiunt: perinde atque tutius ea in suis manibus, quam in divinis, posita esset. Ut

Tom. III.

(a) *Lucanus, Civ. belli, lib. I. a vers. 126.* (b) *Matth. 11. 26.* (c) *Job 1. 21.* (d) *Psal. 30. 6.* (e) *Matth. 11. 28. 29. 30.*

igitur vanæ horum sollicitudini Salvator occurreret, eam in suis manibus a patre positam esse declarat: qui nullo modo, quod ad se attinet, ovem eam perire parietur, quam is multo labore quæsitam super humeros suos bajulavit, & pro cujus salute innocentes in cruce manus clavus terebrari atque transfigi passus est. Quod intelligens vates regius, his manibus spiritus sui salutem firma fiducia committebat, quum diceret: (d) *in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* Cur hoc? Subdit hujus fiduciæ causam: *redemisti me, Domine, Deus veritatis.* Cujus enim manibus fidentius spiritum meum commendare poterō, quam iis, quæ pro me redimendo ligno crucis affixæ sunt?

Ut autem hanc salutis nostræ curam ac desiderium Salvator infirmis mentibus ostenderet, omnes ad se homines his amantissimis verbis advocat: (e) *venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, &c. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Hoc est, quod sæculi homines crede-

K

de-

dere nullo modo possunt. Jugum enim diaboli atque mundi suavissimum esse credunt, quod largam voluptatibus licentiam præbeat: tuum vero jugum, Domine, importabile esse prædicant, quod eas frenare & cohibere, carnemque spiritui servire jubeat. Jubet plane: quod quidem rerum divinarum imperitis difficile esse apparet, non iis, qui divinæ caritatis vim experti sunt. Quum enim incensa in Deum caritas ipsi super omnia placere desideret, intelligatque, labores propter ejus amorem alacriter susceptos, gratissimos illi esse; nihil magis cupit, quam variis propter eum laboribus conflictari. In cujus rei fidem cunctorum martyrum alacritatem, & patiendi sitim afferre possem: sed, his omnibus prætermisis, unius D. Gregorii (a) exemplum in medium afferam. Quum is igitur gravissimo quodam morbo laboraret, cujus erat remedium, per singula pæne momenta cibo refici, idque instante dominicæ resurrectionis vigilia pateretur; majori se tristitia affectum fuisse scribit, quod eum diem jejuniis prævenire & sanctificare non posset, quam quod letifero illo

morbo premeretur. Quocirca sanctissimum quemdam virum, signis atque miraculis celebrem, obnixè rogavit, ut facultatem sibi eo die jejunandi a Domino impetraret: quod & factum est. Videtis ergo, fratres, quid præster in Deum incensa caritas. Tantum enim abest, ut labores religionis gratia susceptos horreat, ut illis carere mortis instar esse ducat. Hinc D. Bernardus: *in eo*, inquit, *quod amatur, aut non laboratur, aut etiam labor amatur.* Indicio nobis erit mater, * quæ filiolum nutrit, quæ tamen nutritionis diurnum pariter & nocturnum laborem alacriter & libenter propter sobolis amorem perfert. Hunc igitur erga Deum amorem, fratres, continuis precibus & gemitibus a Domino flagitemus, ab eoque contendamus, ut caritas Dei per Spiritum sanctum diffundatur in cordibus nostris: hac enim caritate incensi atque adjuti, facile fiet omne difficile. Hactenus de evangelica lectione: nunc ad beatissimi Francisci laudes recurram oratio.

Tractatio thematis.

§. I.

Jam primum constat, fratres di-

(a) Gregor. Dialog. lib. III. cap. 33.

dilectissimi, primam omnium divinarum operum causam esse, divinam bonitatem: omnia vero Dei opera, quæ pæne sunt infinita, ad duo potissimum capita referri. Sunt enim naturæ, sunt gratiæ opera; quæ omnia ab illo inexhausto divinæ bonitatis fonte dimanant. Non enim ulla necessitate, sed sola bonitate inductus, omnia, quæ in cælo, terra, marique continentur, condidit. Eadem bonitas illum impulit, ut hominum mentes gratiæ suæ opibus sanctificaret, easque sibi similes redderet. Eademque bonitas fecit, ut post oblatum in cruce sacratissimi corporis sui sacrificium, & Spiritum sanctum cælis in apostolorum pectora, & apostolos ipsos in mundum mitteret; qui ad gratiæ & gloriæ suæ opes mortales cunctos sine ulla generis aut sanguinis discretione invitarent. In calum igitur, unde ad nos venerat, regressurus, hæc ad discipulos novissima verba, juxta Matthæi evangelium, dixisse memoratur: (a) *euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.* Quumque ad hoc omnium o-

perum maximum ac difficillimum apostoli imperitiam & infirmitatem suam causari possent, hunc eis timorem adimit, quum paullo ante hæc verba dixit: (b) *data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.* Et mox: (c) *ecce, inquit, ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Quod perinde est, ac si diceret: ego, qui cæli ac terræ imperium nactus sum, sub cujus potestate omnia supera atque infera continentur, vobis præsens adero, vosque in hoc tanto opere dirigam atque defendam. Hoc autem cælesti auxilio freti discipuli, nihil erat cur legationis hujus officium formidarent, quum præpotentem cæli ac terræ Dominum coeptis suis faventem haberent; quem non ad horam solum, sed perpetuo sibi assistentem sperarent. Qua ex re colligere licet, fratres, quam salutare mundo Christi regnum & potentia fuerit, & quantum nobis de tali potentia gratulari, & in rege nostro exultare debeamus, qui potentiam omnem, omnesque opes suas in salute nostra promovenda collocaverit. Quam rem is alibi non obscure declaravit, quum ad patrem dixit: (d)

K 2

de-

(a) Matth. 28. 19. 20. (b) Ibid. v. 18. (c) Vers. 20. (d) Joan. 17. 2.

dedisti ei, videlicet filio tuo, potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam aeternam.

Quia vero salutarem hanc opem atque praesentiam suam nequaquam brevi illo temporis spatio desinavit, sed omnibus diebus usque ad consummationem saeculi duraturam promisit; ut quos pretioso sanguinis sui cruore a peccati servitute redemerat, eosdem, jam a peccatis purgatos, ad caelestes sedes evocaret: ideo quae illum bonitas impulit, ut iturus in caelum discipulos suos ad hoc opus destinaret, eadem etiam, quamdiu mundus superstes fuerit, ad eandem curam, idemque misericordiae officium impellet. Apostolis igitur & vita & officio suo defunctis, alios deinde operarios ad ecclesiae suae vineam excolendam conduxit, hoc est, sanctos ecclesiae doctores & pontifices, qui ab eodem Domino missi, & eodem spiritu acti, in eadem vineae cultura strenue laborarunt. Præterea hic sanctorum monachorum & anachoretarum examina, & eorum praecipue, qui monasticae vitae fundamenta jecerunt, qualis magnus ille Antonius Aegyptius, Basilus, Benedictus atque Bernardus ex-

stiterunt. Venio ad vicina temporibus nostris saecula, quae novissima esse putantur. Hac igitur hora, paene undecima, duos eodem tempore apostolicos & evangelicos viros sollicitus paterfamilias ineffabili pietatis suae providentia destinavit, qui duorum clarissimorum in ecclesia ordinum fundatores & auctores existerent; ut non ipsi tantum, sed eorum etiam sectatores, in toto terrarum orbe, in omnibus oris & gentibus, ad finem usque mundi hanc vineam excolerent, hoc est, animarum saluti operam darent. Estque res plane admiratione dignissima, quum tanta sanctissimorum virorum inopia in mundo sit, uno atque eodem tempore haec duo maxima luminaria in mundo orta fuisse, quae non modo apostolicae vitae clarissimum specimen ederent, sed etiam apostolica signa, & ingentia miracula, eadem fide & potestate patrarent. Morbos enim omnis generis sanabant, mortuos ad vitam revocabant, daemonibus imperabant, & omnia naturae jura, veluti Dii quidam terrestres, & omnium rerum domini, pro voto suo immutabant.

Si quis autem haec ipsa, quae

di-

diximus, paullo attentius consideraverit, intelliget plane, horum sanctissimorum patrum singulares vereque mirabiles virtutes exstitisse, nec tamen incredibiles, quamvis esse videantur. Cujus rei causam paucis explicare tentabo. Est igitur intelligendum, auctorem naturae & conditorem Deum sic res a se conditas instituisse, ut easdem veluti per classes & ordines distribuerit, atque unicuique ordini rem aliquam, ejusdem ordinis maxime insignem, veluti regem quemdam praefecerit, quae & omnibus illis perfectionis causam afferret, tantoque illis esset perfectior, quanto rex civibus suis praesantior est. Sic igitur in classe corporum calidorum ignis principatum obtinet, qui cunctis corporibus, calidus ipse, caloris sui causam affert, eaque omnia calefaciendi virtute longe superat. Sic etiam in ordine lucidorum corporum Sol principem locum tenet, & sideribus cunctis ita lucem praebet, ut nullum eorum Solis splendorem aequare possit. Quum igitur rerum omnium Dominus & naturae & gratiae auctor sit; nihil mirum, si quem ordinem in naturae operibus posuit, eundem in ope-

Tom. III.

ribus gratiae retineat. Quem quidem ordinem & in se ipso, qui sanctorum omnium sanctificator est, & in apostolis declaravit, quos ecclesiae suae principes, atque salutis & iustitiae ministros, & omnium virtutum exemplar constituit. Hinc unus eorum ceteros fideles ad sui imitationem his verbis provocat: (a) *imitatores mei estote, sicut & ego Christi.*

Ad hunc ergo modum hos duos sanctissimos viros Dominus destinavit, ut evangelicae vitae doctores atque ductores existerent: unde consequens erat, ut qui aliis in religionis & sanctitatis ministros atque virtutis exemplum dati essent, longissimo intervallo sanctitatem eorum superarent, qui sub eorum institutis & regula militarent. Quod intelligens beatissimus pater Franciscus, supra vires, & supra modum corpus suum variis morbis paene confectum, jejuniis, vigiliis, itineribus, novisque laboribus atterebat. Quumque hujus rei gratia a fratribus objurgaretur, quod qui carnem jam haberet plenissime spiritui obsequentem, tot illam modis affligeret: ille respondebat, se aliis in virtutis exemplum datum esse, ideoque quod frenanda

K 3

car-

(a) 1. Corinth. II. 1.

tarni minus necessarium erat, ad aliorum virtutem excitandam esse necessarium. Sic enim domini sui exemplo iustitiam omnem vir sanctus implere curabat. Constat igitur ex his, verum esse, quod initio diximus, beatissimum hunc patrem, quem Dominus celeberrimi ordinis patriarcham, principem & columnam, & clarissimum virtutum omnium exemplar esse volebat, omnium virtutum ornamentis supra omnes ejus sectatores, velut quemdam inter sidera Solem, donatum ab eo fuisse. Cujus rei fidem facit commissi muneris dignitas. Quis enim impossibile aut incredibile esse credat, quod immensa illa bonitas atque potentia facere constituit, quamvis id communem hominum fidem superare videatur? (a) *Omnia enim quaecumque voluit Dominus fecit in celo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.* De potentia igitur dubitare nemo potest, ac multo minus de voluntate; quum ad ejus sapientiam pertineat, quæ in summo ecclesiæ cardine collocare decreverit, summis virtutibus exornare.

§. II.

De eximia igitur hodie beatissimi Francisci sanctitate vir-

tutibusque dicturi, appositissime hanc illi sententiam accomodavimus: *quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.* Auri enim nomine caritatem, quæ virtutum omnium princeps est; lapillorum autem appellatione virtutes accipimus, quæ ut caritati deferuntur, ita caritatem ipsam exornant. Sic tamen virtutum ejus narrationem instituemus, ut, quem vivendi ordinem retinere debeat, quisquis ad perfectioris vitæ studium adspirat, in sermone nostro explicemus.

Quicumque igitur in hoc virtutis curriculo exerceri cupit, veræ humilitatis ante omnia solida fundamenta jaciatur. Ut enim ædificaturi domum ruderam prius omnia fodiendo egerunt, ut ad firmum solum perveniant, supra quod domum ædificent: ita vir pius, viribus suis industriaque, quæ solidæ firmitatis nihil habent, diffusus, firmæ petreæ, hoc est, divinæ gratiæ præsidio innitatur; hic enim prior veræ humilitatis gradus existit. Alter vero est, ut homo & naturæ suæ imbecillitatem, & præteritæ vitæ maculas agnoscat, seque ob eas, quantum fieri possit, interius exteriusque sub-

mil-

(a) *Psalms. 134. 6.*

missio atque humili animo gerat, nullique se præferens, omnibus se inferiorem, divinaque gratia indigniorem judicet. Hanc igitur virtutem, quæ aliarum omnium & decor & custos & fundamentum est, tamquam veram paupertatis evangelicæ germanam, & a Christo Domino ad imitandum nobis propositam, maximo studio pater sanctissimus coluit; quæ tanto in eo exstitit mirabilior, quanto ejus vita exstitit sanctior. Judicio quidem & æstimatione sua nihil erat nisi peccator, quum re vera totius probitatis exemplar esset. Super hanc igitur studuit ædificare se ipsum, atque ut sapiens architectus hanc vitæ morumque suorum fundamentum esse voluit. Ajebat præterea, virtutis hujus stabiliendæ gratia majestatis Dominum ad infima nostra descendisse, ut non modo verbis, sed totius vitæ atque mortis suæ exemplis humilitatem doceret, humilitatem prædicaret, atque ingentes humilitatis opes hominibus commendaret. Admonebat, mundi laudibus atque vocibus servorum Dei aures esse occludendas; nec se quemquam hominum judicio, sed divino, meti-

ri debere. Tantus enim, ajebat, quisque est, quantus est in illius oculis, qui (a) spirituum ponderator est, quique (b) renes scrutatur & corda. Sæpe enim (c) *quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* Unde quum beatus pater ab aliis laudaretur, dicere solitus erat: adhuc filios & filias habere possum: adhuc in freto, non in portu navigo: nolite ergo me laudare ut securum. Nemo enim laudandus, cujus incertus est exitus.

Denique adeo virtutis hujus amator exstitit, ut quemadmodum reges a nobilissima regni sui civitate nomenclaturam titulumque accipiunt; sic ipse, quem instituebat ordinem, ab hac nobilissima virtute nomen fortiri voluit, ut is videlicet *minorum ordo* appellaretur, quod est humilitatis insigne, & qui ceteris in eo præficerentur, non præfectorum, sed ministrorum nomen haberent: ut utrosque ipsum professionis & officii nomen, humilitatis admoneret. Quid autem *minoris* nomen ab hujus instituti professoribus exigeret, vir sanctus his verbis cuidam socio declaravit: nequaquam *minoris* nomen jure mihi tribuere potero,

K4

ni-

(a) *Prov. 16. 2.* (b) *Apocalyp. 2. 23.* (c) *Luc. 16. 15.*

nisi ea mente fuero, quam tibi modo describam. Si hoc ipso tempore, quum huic ordini praefectus sum, comitia celebrantur, & ego in eis officii mei auctoritate fungar, fratres autem omnes uno consensu mihi dicant: nolumus te praefecturam hanc administrare, quod illiteratus, elinguis, simplex & rudis sis; tandemque ab illis multis affectus opprobriis ab officio & congregatione expulsus fuero: si haec, inquam, omnia non eodem vultu, eademque laetitia pertulero, *minoris* nomine indignus sum. Quid igitur hac humilitate altius? quid sublimius?

Verum haec omnia humilitatis argumenta illud maxime superare videtur, quod vir sanctissimus, qui tantum perfectionis culmen attigerat, ad sacerdotii munus promoveri ausus non fuit: tanta in eo humilitas, tanta erga divinissimum altaris sacramentum reverentia exstitit. Quo exemplo liquet, quam sit illorum temeritas & audacia accusanda, qui ad sacros ordines illotis, quod ajunt, manibus irrumpunt: qui (a) non vocati a Deo tanquam Araon, sed sponte sua summam illam sacerdotii dignitatem,

(a) Hebraeor. 5. 4.

qua nulla est in terris major, invadunt, qui sacerdotis officio non ad animae salutem, sed ad terrena commoda augenda, sine ulla animi preparatione, aut divinae majestatis reverentia, abutuntur. Quia vero obedientia humilitatis legitima soboles est, quod vere humilis erat, non potuit non esse magnus obedientiae cultor: idque adeo ut, quod nemini hactenus contigit, ordinis a se instituti praefecturam repudiaret, & qui major erat inter omnes, se minoribus subdere non erubesceret. Ut igitur humilitatis conservandae gratia sacerdotii dignitatem non admisit; ira obedientiae amore inductus, praefecturae officium recusavit. Quam quidem virtutem tantopere adamavit, ut ad socios aliquando dixerit: hanc de Domini misericordia gratiam consecutus sum, ut tam libenti & placido animo recenti novitio, si is mihi in praefectum daretur, obedirem, quam veterano cuilibet ordinis patri. Subditus quippe praepositum sibi patrem non ut hominem adspicere debet, sed ut illum, pro cuius se amore illi subjecit; qui quanto fuerit vilior, tanto virtus obedientiae erit apud Deum gratior.

tior. Quum vero ab ipso quaereretur, quis esset verus obediens; mortui hominis exemplo id declaravit: tolle, inquit, corpus exanime, & quo in loco volueris reponere: videbis illud nec repugnare motum, nec reclamare dimissum, nec ulla ratione adversus motorem indignari. Hic igitur verus obedientiae cultor est, qui cur moveatur non dijudicat, ubi locetur non curat, ut alibi reponatur non instat, evehctus ad officium solitam servat humilitatem, & quo magis honoratur, hoc se magis honoribus judicat indignum.

Ceterum ut ab humilitate & obedientia, virtutum fundamenta jacentes, ad alias conscendamus; tertio loco abstinentia, & carnis maceratio sequitur, quae carnis superbiam comprimit, eandemque spiritui subjicit, quae pro commissis sceleribus Deo satisfacit, quae ad sacras vigiliis, & orationis studia corpus & mentem aptat, ceterisque virtutibus miro modo deservit. Quae quidem virtus in hoc beatissimo patre tanto fuit mirabilior, quanto is gravioribus stomachi, splenis, hepatis, & oculorum morbis tota pane vita laboravit. Nam praeter consueta ecclesiae jeju-

nia, & consecratam Christi Domini exemplo quadragesimam, alias ipse sibi quadragesimas simili jejunio observandas proposuerat. Ab epiphaniae namque festo, eo videlicet tempore, quo Christus Dominus in deserto lauit, solitudinis loca petebat, ibique in cellula reclusus, quadraginta dierum spatio jejunis, vigiliis, orationibus, atque divinis laudibus vacabat. Ad honorem vero beatissimae Virginis, quam inexplicabili complectebatur affectu, a festo apostolorum Petri & Pauli, usque ad gloriosam ejusdem Virginis assumptionem, devotissime jejunabat. Ad honorem vero beatorum spirituum, qui electorum animas mirifico Dei amore inflamment, indissolubili erat amoris vinculo copulatus. Ideoque ab assumptione Virginis gloriosae, totidem quadraginta diebus, jejunis & orationibus incubebat. Apostolos vero omnes, praecipueque Petrum & Paulum, propterea quod flagrantissimo Christum amore prosequerentur, eximia caritate diligebat: in quorum gratiam aliam ipsis quadragesimam dedicaverat. Sic igitur verus Christi pauper, qui nihil aliud nisi duo ara minuta, corpus scilicet